

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/41832>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

Onno Crasborn is als gebarentaalonderzoeker verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Daarnaast is hij tolk NGT.

Wil ik met mijn computer praten?

Bij mij op de wc hangt een scheurkalender van Loesje. Eind oktober kwam daar de volgende tekst aan bod: "Ons product kan niets, doet niets, ziet er niet uit... maar is deze week wel in de reclame!" Ik schaamde me wel een beetje, maar aan die tekst moest ik denken op de jaarlijkse gebarentaaldag in Duitsland. Vrijdag 10 november kwamen in Aken, vlak over de grens in Zuid-Limburg, allerlei onderzoekers en geïnteresseerde Doven bijeen om een aantal nieuwe ontwikkelingen te bespreken.

Ik vond het positief om te zien dat er elk jaar meer Doven zijn. Een jaar of vijf geleden, toen de bijeenkomst voor het eerst plaatsvond, waren er hooguit een paar Dove belangstellenden die kwamen kijken. Gebarentaalonderzoek in Duitsland is steeds meer iets waar Doven zelf ook bij betrokken zijn en geïnteresseerd in zijn. Zowel bij de presentatoren als bij de vragenstellers waren veel Doven.

Aken staat volgens mij niet bekend als centrum binnen de Duitse Dovenwereld. Toch waren er weer uit heel Duitsland mensen op de workshop af gekomen. De reden dat de workshop juist in Aken plaatsvindt, is dat daar een grote technische universiteit zit. Net als in andere landen raakten computerexperts in Duitsland in de loop der jaren steeds meer geïnteresseerd in gebarentaal. Inmiddels is er een hele onderzoeksgroep in Aken, die probeert op allerlei manieren computers met gebarentaal te laten omgaan. Zo wordt gekeken hoe tekenfilmpoppetjes op een vloeiende manier kunnen gebaren, hoe de computer via een webcam gebarentaal kan leren herkennen, hoe automatische vertalingen tussen Duits en Duitse Gebarentaal gemaakt kunnen worden, en noem maar op.

Al dit soort dingen zijn verschrikkelijk ingewikkeld. Automatisch vertalen bijvoorbeeld, blijkt ook nog heel erg moeilijk te zijn als de talen in kwestie al eeuwenlang goed onderzocht zijn, zoals het Engels en het Nederlands. Bij talen zoals Duitse Gebarentaal of NGT, waar we nog maar heel weinig van af weten, is automatisch vertalen nog lang niet aan de orde. Tolken hoeven zich dus geen zorgen te maken dat ze concurrentie van computers gaan ondervinden – en omgekeerd zou ik niemand aanraden om ooit een computer in te huren als tolk.

Andere toepassingen zijn wel onder handbereik, omdat ze veel minder inzicht in de structuur van

gebarentaal vereisen. Om een tekenfilmpoppetje losse gebaren te laten uitspreken, hoef je niet te weten hoe een hele gebarenzin in elkaar zit bijvoorbeeld, of hoe je in gebarentaal iets met een boze 'stem' zegt. En als er eenmaal een programmaatje gemaakt is dat zo'n poppetje kan laten bewegen, zou het bijvoorbeeld voor iedereen die een website wil maken makkelijk zijn om bewegende gebaren er in op te nemen. Eén van de lezingen in Aken ging over de omgekeerde weg: jij maakt zelf een gebaar, en de computer (via bijvoorbeeld een webcam) kijkt of je het wel goed uitspreekt. Als je een fout maakt, of je bent een beetje slordig met je handbewegingen, geeft de computer een aanwijzing over hoe je het beter kunt doen. De onderzoekers (van de universiteit in Delft) legden uit dat ze stap voor stap zo'n computerprogramma proberen te maken, en ondertussen een hoop interessante dingen aan de weet komen over de uitspraak van gebarentaal.

Toen de lezing afgelopen was, stond een Dove onderzoeker uit Hamburg op, met de volgende vraag: als het de bedoeling is dat dove kinderen beter leren gebaren, of meer woorden leren, zouden er dan niet beter wat meer Dove volwassenen in de omgeving van het kind (bijvoorbeeld op school) aanwezig kunnen zijn?!

En op dat moment moest ik dus aan Loesje denken. De computer kan inderdaad van alles, maar ben ik daar wel altijd blij mee? Als ik wil weten hoe laat de trein vertrekt, ben ik inderdaad heel blij dat ik dat snel op internet kan opzoeken. Maar als ik naar een 0900-nummer van de NS bel om iets over de treintijden te vragen, ervaar ik het als erg kil en onpersoonlijk dat er zo'n pratende machine mij antwoord geeft, en niet een levende persoon die ik mij voorstel achter een ouderwets telefoontoestel.

Maar in Duitsland vroeg ik me af of er bij gebarentaal en computers niet nog iets anders meespeelt. Tientallen jaren lang is de bijdrage van gebarende Dove volwassenen in het onderwijs zoveel mogelijk buiten de deur gehouden. Iedereen is het hier wel over eens dat dat een slechte keus was, maar toch werken er op de dovenscholen in Nederland relatief weinig Doven in de klas. Je houdt dus je hart vast als de computer écht steeds beter leert gebaren: het aantal Doven werkzaam in het dovenonderwijs zal er niet van toenemen. Waardoor kinderen eerder slechter dan beter leren gebaren... ■